Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 28 juli 2016*

”Begäran om förhandsavgörande — Jordbruk — Förordning (EG) nr 1/2005 — Skydd av djur under transport — Långa transporter — Punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I — Transporttider och viloperioder för djuren under transporten — Transport av nötkreatur — Begreppet ’tillräcklig vilotid på minst en timme’ — Möjlighet att avbryta transporten vid flera tillfällen — Artikel 22 — Dröjsmål under transporten — Förordningarna (EG) nr 1234/2007 och (EU) nr 817/2010 — Exportbidrag — Krav på djurskydd under transport av levande nötkreatur — Förordning nr 817/2010 — Artikel 2.2–2.4 — Officiella veterinären vid utförselstället — Rapport och anteckning i det dokument som styrker att djuren har lämnat unionens tullområde när det gäller huruvida tillämpliga bestämmelser i förordning nr 1/2005 har följts — Icke tillfredsställande resultat vid företagna kontroller — Artikel 5.1 c — Huruvida nämnda anteckning är bindande för den nationella myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag”

Mål C-469/14

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Finanzgericht Hamburg (Skattedomstolen i Hamburg, Förbundsrepubliken Tyskland) genom beslut av den 29 augusti 2014, som inkom till domstolen den 14 oktober 2014, i målet

Masterrind GmbH

mot

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen),

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna D. Šváby (referent), J. Malenovský, M. Safjan, och M. Vilaras,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Hauptzollamt Hamburg-Jonas, genom S. Heise, i egenskap av ombud,

— Frankrikes regering, genom S. Ghiandoni och D. Colas, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

— Europeiska kommissionen, genom B. Eggers och B. Schima, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 21 januari 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av dels punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG samt förordning (EG) nr 1255/97 (EUT L 3, 2005, s. 1, och rättelse, EUT L 336, 2011, s. 86), dels kommissionens förordning (EU) 817/2010 av den 16 september 2010 om tillämpningsföreskrifter enligt rådets förordning (EG) nr 1234/2007 beträffande de krav på djurskydd under transport av levande nötkreatur som gäller för beviljande av exportbidrag (EUT L 245, 2010, s. 16).

2 Begäran har framställts i ett mål i vilket Masterrind GmbH har invänt mot ett beslut som fattats av Hauptzollamt Hamburg-Jonas (Huvudtullkontoret i Hamburg-Jonas, Tyskland) angående fullständig återbetalning av exportbidrag betalats ut i förskott till företaget för export till Marocko av sex nötkreatur för avel.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Förordning nr 1/2005

3 Skäl 11 och 19 i förordning nr 1/2005 har följande lydelse:

”(11) För att säkerställa en enhetlig och effektiv tillämpning av denna förordning i hela gemenskapen mot bakgrund av dess grundläggande princip enligt vilken djuren inte får transporteras på ett sådant sätt att de riskerar att skadas eller orsakas onödigt lidande, är det lämpligt att fastställa detaljerade bestämmelser som tar upp de särskilda behov som uppkommer i samband med olika transportformer. Sådana detaljerade bestämmelser bör tolkas och tillämpas i enlighet med ovannämnda princip och de bör uppdateras vid lämplig tidpunkt så snart som de – särskilt med beaktande av nya vetenskapliga utlåtanden – visar sig inte längre säkerställa överensstämmelse med ovan nämnda princip när det gäller vissa djurarter eller vissa transportformer.

…

(19) I rådets förordning (EEG) nr 3820/85 av den 20 december 1985 om harmonisering av viss social lagstiftning om vägtransporter [(EGT L 370, 1985, s. 1; svensk specialutgåva, område 7, volym 3, s. 113)] fastställs längsta tillåtna körtider och kortast tillåtna viloperioder för förare. Befordran av djur bör regleras på ett liknande sätt. I rådets förordning (EEG) nr 3821/85 av den 20 december 1985 om färdskrivare vid vägtransporter [(EGT L 370, 1985, s. 8; svensk specialutgåva, område 7, volym 3, s. 120)] fastställs att färdskrivare skall installeras och användas för att sörja för en effektiv kontroll av att den sociala lagstiftningen om vägtransporter efterlevs. Det är nödvändigt att registrerade uppgifter skickas vidare och kontrolleras så att reglerna om längsta tillåtna transporttid enligt djurskyddslagstiftningen verkställs.”

4 Artikel 3 i förordning nr 1/2005, som har rubriken ”Allmänna villkor för transport av djur”, har följande lydelse:

”Ingen person får transportera eller låta transportera djur på ett sådant sätt att de riskerar att skadas eller orsakas onödigt lidande.

Dessutom skall följande villkor vara uppfyllda:

a) Alla nödvändiga åtgärder skall ha vidtagits på förhand för att transporttiden skall begränsas till ett minimum och djurens behov skall vara tillfredsställda under befordran.

…

f) Transporten till bestämmelseorten skall genomföras utan dröjsmål och förutsättningarna för djurens välbefinnande skall kontrolleras regelbundet och upprätthållas på lämpligt sätt.

…

h) Djuren skall få vatten, foder och vila med lämpliga intervall och i en mängd och av en kvalitet som skall vara anpassad till djurart och storlek.”

5 Enligt artikel 6.3 i förordning nr 1/2005 ska transportörer transportera djuren i enlighet med de tekniska föreskrifter som anges i bilaga I till denna förordning.

6 Kapitel V i den bilagan innehåller bestämmelser om intervaller för vattning och utfodring samt transporttidens och viloperiodens längd. Punkt 1.4 i detta kapitel rör vägtransport av bland annat nötkreatur, förutom kalvar, för lång transport, vilket i artikel 2 m i förordning nr 1/2005 definieras som befordran som överskrider åtta timmar räknat från den tidpunkt då det första djuret i sändningen flyttas. Avsnitt 1 i det kapitlet har följande lydelse:

”1.1. De krav som fastställs i detta avsnitt skall tillämpas på transport av tama hästdjur (med undantag för registrerade hästdjur), tamdjur av nötkreatur, får, getter och svin med undantag för flygtransporter.

1.2. Transporttiden för djur av de arter som avses i punkt 1.1 får inte överskrida 8 timmar.

1.3. Den maximala transporttid som avses i punkt 1.2 får förlängas om tilläggskraven i kapitel VI är uppfyllda.

1.4. När ett landsvägsfordon som uppfyller villkoren i punkt 1.3 används, skall intervallen för vattning och utfodring samt transporttidernas och viloperiodernas längd vara som följer:
   a) Kalvar …
   b) Svin …
   c) Tama hästdjur …
   d) Alla andra djur av de arter som anges i punkt 1.1 skall efter 14 timmars transport få en tillräcklig vilotid på minst en timme, särskilt för att vattnas och om nödvändigt utfodras. Efter denna vilotid kan transporten återupptas under en period av 14 timmar.

1.5. Efter den fastställda transporttiden skall djuren lastas av, utfodras, vattnas och få en vilotid på minst 24 timmar.

…

1.8. De transporttider som anges i punkterna 1.3, 1.4 och 1.7 b kan i djurens intresse förlängas med två timmar med beaktande framför allt av närheten till bestämmelseorten.

…”

7 I artikel 22 i förordning nr 1/2005, som har rubriken ”Dröjsmål under transport”, stadgas följande:

”1. Den behöriga myndigheten skall vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra eller minimera dröjsmål under transporten eller djurs lidande vid oförutsedda omständigheter som förhindrar tillämpningen av denna förordning. Den behöriga myndigheten skall se till att särskilda åtgärder vidtas vid omlastningsplatser, utförselställen och gränskontrollstationer så att djurtransporter behandlas med prioritet.

2. Sändningar av djur får inte fördröjas såvida detta inte är absolut nödvändigt för djurens välbefinnande eller med hänsyn till den allmänna säkerheten. Ingen opåkallad fördröjning får ske mellan fullbordad lastning och avresa. Om en sändning av djur har fördröjts i mer än två timmar, skall den behöriga myndigheten se till att lämpliga åtgärder vidtas så att djuren får skötsel och vid behov utfodras, vattnas, lastas ur och förvaras.”

Förordningarna (EU) nr 1234/2007 och nr 817/2010

8 I artikel 168 i rådets förordning (EG) nr 1234/2007 av den 22 oktober 2007 om upprättande av en gemensam organisation av jordbruksmarknaderna och om särskilda bestämmelser för vissa jordbruksprodukter (”förordningen om en samlad marknadsordning”) (EUT, L 299, 2007, s. 1), föreskrivs att när det gäller produkter inom nöt- och kalvköttssektorn ska beviljandet och utbetalningen av bidrag vid export av levande nötkreatur omfattas av krav på att bestämmelserna i gemenskapens djurskyddslagstiftning iakttas, särskilt i fråga om skydd av djur under transport.

9 Denna bestämmelse har genomförts genom förordning nr 817/2010

10 I skäl 5 i nämnda förordning anges följande: ”Bedömning av djurens fysiska tillstånd och hälsostatus kräver särskild sakkunskap och erfarenhet. Kontrollerna bör därför utföras av veterinär. Dessutom bör omfattningen av kontrollerna klargöras och en förlaga till en rapport fastställas för att kontrollerna skall bli noggranna och harmoniserade.”

11 I skäl 7 i nämnda förordning preciseras att ”ett brott mot dessa djurskyddsregler, utom i fall av force majeure enligt rättspraxis från Europeiska unionens domstol, innebär att exportbidraget inte bara minskas, utan helt utgår för det antal djur där djurskyddskraven inte har följts”.

12 I artikel 1 i förordning nr 817/2010 föreskrivs att utbetalningen av exportbidrag för levande nötkreatur endast ska ske på villkor att artiklarna 3–9 i förordning nr 1/2005 och bilagorna till nämnda förordning iakttas vid transporten av djuren till deras första lossningsplats i det tredjeland som är slutdestination.

13 Artikel 2.2 i förordning nr 817/2010 har följande lydelse:

”Den officiella veterinären vid utförselstället ska i enlighet med [rådets direktiv 96/93/EG av den 17 december 1996 om certifiering av djur och animaliska produkter (EGT L 13, 1997, s. 28)] för de djur för vilka exportdeklarationer godkänts kontrollera

a) om de krav som fastställs i förordning (EG) nr 1/2005 har uppfyllts hela vägen från avsändningsorten som den definieras i artikel 2 r i den förordningen fram till utförselstället,

…

Den officiella veterinär som utfört kontrollerna ska sammanställa en rapport enligt den förlaga som fastställs i bilaga I till denna förordning och ange om resultaten av de kontroller som utförts enligt första stycket givit tillfredsställande resultat eller inte.

… En kopia av rapporten ska på begäran skickas till utbetalningsstället.”

14 I artikel 2.3 och 2.4 i samma förordning anges att om denne veterinär anser att de krav som anges i punkt 2 i samma artikel är uppfyllda ska denne bekräfta detta på det dokument som styrker att djuren har lämnat unionens tullområde, i förekommande fall med undantag för de djur för vilka kraven i förordning (EG) nr 1/2005 inte har uppfyllts.

15 I artiklarna 4 och 5 i förordning nr 817/2010 föreskrivs följande:

”*Artikel 4*

Förfarande vid utbetalning av exportbidrag

…

2. Ansökan om utbetalning av exportbidrag … ska … åtföljas av

a) det dokument som avses i artikel 2.3 i den här förordningen, korrekt och fullständigt ifyllt,

…

Artikel 5

Innehållen betalning av exportbidrag

1. Det totala exportbidraget per djur beräknat i enlighet med andra stycket ska inte betalas för

…

c) djur för vilka den behöriga myndigheten anser att bestämmelserna i artiklarna 3–9 i förordning (EG) nr 1/2005 och de däri nämnda bilagorna inte har följts mot bakgrund av de handlingar som avses i artikel 4.2 och/eller alla andra uppgifter som myndigheten förfogar över när det gäller efterlevnaden av den här förordningen.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

16 I juni 2011 anmälde Masterrind hos Huvudtullkontoret i Hamburg-Jonas sex nötkreatur för avel för export till Marocko och ansökte om förskottsbetalning av exportbidraget, vilket Huvudtullkontoret i Hamburg-Jonas beviljade i enlighet med ansökan genom beslut av den 13 juli 2011.

17 Det framgår av beslutet om hänskjutande att transporten av djuren med lastbil från Northeim (Tyskland), där djuren lastades, till hamnen i Sète (Frankrike), där djuren sedan lastades på ett fartyg för vidare transport, ägde rum enligt följande:

— den 16 juni 2011 efter klockan 10:30: lastning;

— samma dag omkring klockan 11:30: avfärd från lastningsplatsen;

— samma dag klockan 19:00: ankomst till Wasserbillig (Luxemburg) för ett uppehåll på en timme för utfodring och vattning.

— samma dag klockan 22:00: ankomst till Épinal (Frankrike) för ett andra uppehåll på tio timmar för utfodring och vattning, i enlighet med de krav avseende körtider och viloperioder som framgår av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 561/2006 av den 15 mars 2006 om harmonisering av viss sociallagstiftning på vägtransportområdet och om ändring av rådets förordningar (EEG) nr 3821/85 och (EG) nr 2135/98 samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 (EUT L 102, 2006, s. 1);

— den 17 juni omkring klockan 8:00: fortsatt transport;

— samma dag klockan 17:00: ankomst till Sète.

18 Den officiella veterinären på denna plats försåg kontrolldokumentet med uppgiften ”Non conforme au contrôle officiel visé à l’article 2 du réglement (CE) n° 817/2010” (inte förenlig med den officiella kontrollen enligt artikel 2 i förordning nr 817/2010) vad gällde samtliga djur. Av en senare bedömning från den franska veterinärmyndigheten framgår att en transport av nötkreatur där djuren aldrig urlastats och som, inklusive föreskrivna vilopauser för lastbilsförarna, varat i mer än 31 timmar inte uppfyller kraven i förordning nr 1/2005.

19 Huvudtullkontoret i Hamburg-Jonas krävde därför genom beslut av den 5 juni 2012 att Masterrind skulle återbetala det i förskott erhållna exportbidraget jämte ett påslag på 10 procent.

20 Masterrind begärde omprövning av detta beslut och vände sig samtidigt till Europeiska kommissionen för att denna skulle uttala sig om tolkningen av relevanta bestämmelser i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005 angående transporttidens och viloperiodens längd. Kommissionen angav att den anser att enligt dessa bestämmelser utgör den tillåtna transporttiden utan urlastning för nötkreatur högst 29 timmar räknat från lastningen och inbegripet en vilotid på en timme i fordonet, men att man, i djurens intresse, särskilt när man närmar sig bestämmelseorten, kan förlänga transporten med två timmar. Transporten får emellertid under inga omständigheter ta mer än 31 timmar.

21 Genom beslut av den 19 juli 2013 avslog Huvudtullkontoret i Hamburg-Jonas Masterrinds begäran om omprövning, med hänvisning till att myndigheten var bunden av det beslut som fattats av den officiella veterinären vid utförselstället.

22 Masterrind väckte talan mot detta beslut vid Finanzgericht Hamburg (Skattedomstolen i Hamburg, Tyskland). Masterrind gjorde härvid gällande att uttrycket ”vilotid på minst en timme” i punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005 innebär att vilotiden mellan de två transportfaserna kan överstiga en timme.

23 Enligt den hänskjutande domstolen beror utgången i den tvist den har att avgöra för det första på om uttrycket ”vilotid på minst en timme” i punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005 innebär att vilotiden mellan de två transportfaserna kan överstiga en timme och, för det andra, på om den anteckning som gjordes av den officiella veterinären vid utförselstället i Frankrike, angående den omständigheten att den aktuella transporten hade genomförts på ett sätt som inte uppfyller förordningens krav, kan ifrågasättas vid den tyska myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag för de transporterade djuren.

24 Vad rör den första punkten anser den hänskjutande domstolen till att börja med att det saknar betydelse att den aktuella transporten inte bestod av två transportfaser, såsom anges i nämnda punkt 1.4 d, utan av tre transportfaser, som varade 8 timmar och 30 minuter, därefter 2 timmar

respektive 9 timmar, eftersom ingen av dessa transportfaser och inte heller de två successiva kumulerade transportfaserna överskred den enligt denna bestämmelse högsta tillåtna transporttiden på 14 timmar för var och en av de två transportfaser denna föreskriver.

25 Denna domstol förklarade därefter, med hänvisning till punkt 15 i dom av den 9 oktober 2008, Interboves (C-277/06, EU:C:2008:548), och punkt 18 i generaladvokaten Mengozzis förslag till avgörande i samma mål Interboves (C-277/06, EU:C:2008:162), att den anser att nämnda bestämmelse föreskriver en mellankommande vilotid på minst en timme, men som kan överstiga denna tid. Den hänskjutande domstolen anser att den allmänna regeln i artikel 3 andra stycket a i förordning nr 1/2005, enligt vilken alla nödvändiga åtgärder ska ha vidtagits på förhand för att transporttiden ska begränsas till ett minimum och djurens behov ska vara tillgodosedda under befordran, vad gäller transport av nötkreatur har konkretiserats av unionslagstiftaren genom regeln i punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I till denna förordning. Enligt den föreskrivs en mellanliggande vilotid på minst en timme och inte på exakt en timme, i enlighet med kommissionens rekommendation.

26 Enligt den hänskjutande domstolen kan syftet med vilotiden inte endast vara att djuren ska få äta och dricka, eftersom regeln i dess olika språkversioner innehåller uttryck med betydelsen ”särskilt” i frasen ”en tillräcklig vilotid på minst en timme, särskilt för att vattnas och om nödvändigt utfodras”. Nämnda vilotid kan således, såsom i förevarande fall, motiveras av hänsyn till lagstiftningen om förares körtider och vilotider, eftersom djuren då samtidigt kan utfodras.

27 Den hänskjutande domstolen har slutligen angett att vilotiden mellan två transportfaser, som får vara högst i fjorton timmar, inte får leda till att transporttiden överstiger 14 timmar sammanlagt, vilket är den längsta tillåtna transporttiden. En sådan begränsning, som den hänskjutande domstolen anser klart understiger den vilotid på 24 timmar med urlastning som föreskrivs i punkt 1.5 i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005 efter två transportfaser på högst 14 timmar vardera, motiveras av den omständigheten att en vilotid utan urlastning inte har en lika positiv effekt. Den motiveras även av syftet att i största möjliga mån begränsa en anhopning av långa transporttider utan urlastning.

28 Vad avser den andra punkten – nämligen den omständigheten att den anteckning som gjorts av den officiella veterinären vid utförselstället, angående den omständigheten att den aktuella transporten genomförts på ett sätt som inte uppfyller kraven i förordning nr 1/2005, är ett tvingande villkor för att den behöriga myndigheten ska ha rätt att betala ut exportbidrag – anser den hänskjutande domstolen att denna veterinärs anteckning om sin bedömning huruvida förordningen hade följts och dennes stämpel utgör en formell myndighetsåtgärd som endast kan angripas samtidigt med utbetalningsställets beslut i sak om att inte betala ut exportbidrag.

29 Nämnda domstol har till stöd för denna ståndpunkt angett att den anser att den åtgärd som vidtas av den officiella veterinären vid utförselstället inte har någon direkt reglerande verkan gentemot exportören och gentemot tredje man, eftersom exportörens rättsställning endast påverkas av det beslut som fattas av den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag. Denna åtgärd framstår således som ett steg i ett förfarande som innehåller flera steg, särskilt med hänsyn till artikel 4.2 a i förordning nr 817/2010, vilken behandlar den anteckning som görs av den officiella veterinären vid utförselstället som ett formkrav, vilket därmed är uppfyllt, oavsett om denna anteckning har ett positivt eller negativt innehåll, eftersom det ankommer på den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag att göra en bedömning i sak.

30 Den hänskjutande domstolen har för det andra hänvisat till dom av den 13 mars 2008, Viamex Agrar Handel (C-96/06, EU:C:2008:158), och dom av den 25 november 2008, Heemskerk och Schaap (C-455/06, EU:C:2008:650). Av dessa framgår att en positiv bedömning från den officiella veterinären vid utförselstället inte är att anse som ett bevis som inte kan motbevisas på att bestämmelserna om djurtransport har efterlevts, och den är således inte tvingande för den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag, när det finns omständigheter som talar emot denna bedömning.

31 Den hänskjutande domstolen anser slutligen att rapporten om resultaten av utförda kontroller, som den officiella veterinären vid utförselstället ska upprätta samtidigt som denne gör en anteckning i exportdokumentet, vilket ska tillställas nämnda myndighet, innehåller uppgifter som är knutna till dennes särskilda expertkompetens, vilka denna domstol anser ha ett särskilt bevisvärde, även om denna saknar anknytning till den rättsliga prövning som det utbetalande organet beträffande huruvida villkoren för rätt till exportbidrag är uppfyllda, med hänsyn till vad denne veterinär har konstaterat.

32 Mot denna bakgrund beslutade Finanzgericht Hamburg (skattedomstolen i Hamburg) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Ska punkt 1.4 i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005, enligt vilken djur efter 14 timmars transport ska få en tillräcklig vilotid på minst en timme, bland annat för att vattnas och om nödvändigt utfodras innan transporten kan fortsätta under ytterligare 14 timmar, tolkas så, att transportperioden även kan avbrytas genom en vilotid på över en timme eller flera vilotider av vilka en uppgår till minst en timme?

2) Är den behöriga utbetalande myndigheten i en medlemsstat bunden av den anteckning som gjorts av den officiella veterinären vid utförselstället enligt artikel 2.3 i förordning nr 817/2010 med följd att lagenligheten av denna [negativa] anteckning endast kan omprövas av den myndighet som svarar för de åtgärder som vidtas av [denne veterinär] eller är denna anteckning enbart en myndighetsåtgärd som kan ifrågasättas endast i samband med det rättsliga överprövningsförfarande som gäller för den utbetalande myndighetens beslut i sak?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

33 Den hänskjutande domstolens första fråga, rör i sin första del, frågan huruvida punkt 1.4 i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005 ska tolkas så, att det under en vägtransport av djur av de arter som avses i denna bestämmelse, exempelvis nötkreatur, kan göras avbrott för en vilotid överstigande en timme mellan två transporfaser på fjorton timmar.

34 Domstolen konstaterar att svaret på denna fråga klart framgår av denna bestämmelses ordalydelse, enligt vilken djur av de aktuella arterna efter 14 timmars transport ska få en tillräcklig vilotid ”på minst en timme”. Det framgår således otvetydigt av denna ordalydelse att den mellanliggande vilotiden kan överstiga en timme.

35 Såsom generaladvokaten påpekat i punkterna 58, 59 och 62 i sitt förslag till avgörande måste en transport av levande djur i detta avseende även uppfylla de allmänna villkor som anges i artikel 3 i förordning nr 1/2005. Det framgår nämligen av skäl 11 i denna förordning att detaljerade bestämmelser som tar upp de särskilda behov som uppkommer i samband med olika transportformer, såsom punkt 1.4 i kapitel V i bilaga I till nämnda förordning, ska tolkas och tillämpas i enlighet med principen om att djur inte får transporteras på ett sådant sätt att de riskerar att skadas eller orsakas onödigt lidande. Det är en princip som anges i första stycket i nämnda artikel 3 och för vilken vissa allmänna konsekvenser nämns i andra stycket i samma artikel. Bland dessa allmänna konsekvenser ska nämnas att begränsa transporttiden till ett minimum och att se till att transporten genomförs utan dröjsmål, såsom framgår av punkterna a och f i andra stycket i denna bestämmelse.

36 Vad beträffar ”vilotid”, i den mening som avses i nämnda punkt 1.4 d, som djuren ska få, särskilt för att vattnas och om nödvändigt utfodras, är denna vilotids funktion, såsom framgår av uttrycket, att ge de transporterade djuren möjlighet att vila sig från den trötthet och de olägenheter de fått utstå under den föregående transportfasen, och således kunna påbörja den andra transportfasen under goda

förutsättningar. Så länge som färduppehållet uppfyller detta grundläggande krav på vila kan det anses motiverat, utan hänsyn till huruvida anledningen till att det förlängts uteslutande är knuten till detta behov eller även till andra behov som är knutna till transporten i sig.

37 Den mellanliggande vilotiden får således aldrig vara så lång att den, med hänsyn till de konkreta omständigheterna runt denna vilotid och transporten i dess helhet, medför en risk för att de transporterade djuren skadas eller orsakas onödigt lidande. Det ankommer på den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag och, i förekommande fall, nationella domstolar, att i varje enskilt fall göra nödvändiga bedömningar i detta avseende, med hänsyn till samtliga relevanta omständigheter, däribland huruvida de organisationsåtgärder som vidtagits var lämpliga för ändamålet.

38 Det ska härvid påpekas att förordning nr 1/2005 utgör hinder för att den sammanlagda tiden för transport och vila, såsom dessa regleras i punkt 1.4 i kapitel V i bilaga I till nämnda förordning, överskrider 29 timmar, med möjlighet till två timmars förlängning i djurens intresse, i enlighet med punkt 1.8 i detta kapitel, och utan hinder av bestämmelserna i artikel 22 i denna förordning om dröjsmål i fall av oförutsedda omständigheter.

39 Såsom generaladvokaten påpekat i punkterna 51–55 i sitt förslag till avgörande skulle det strida mot principen i artikel 3 första stycket i förordning nr 1/2005, som domstolen har erinrat om i punkt 35 ovan, nämligen att undanröja risken för att de transporterade djuren skadas eller orsakas onödigt lidande, och mot denna princips följdverkningar, nämligen kravet att begränsa transporttiden till ett minimum och att se till att transporten genomförs utan dröjsmål, om det tillåts att transporttider och viloperioder tillsammans överskrider 29 timmar. Domstolen påpekar härvid att det i punkt 1.5 i kapitel V i bilaga I till denna förordning föreskrivs att efter den i punkt 1.4 i nämnda kapitel V fastställda transporttiden ska djuren lastas av, utfodras, vattnas och få en vilotid på minst 24 timmar. Denna tolkning stöds dessutom av den omständigheten att det i punkt 1.8 i detta kapitel föreskrivs att de transporttider som anges i punkt 1.4 i nämnda kapitel endast, och detta i djurens intresse, kan förlängas med två timmar med beaktande av, framför allt, närheten till bestämmelseorten.

40 Den hänskjutande domstolens första fråga rör i sin andra del i huvudsak huruvida punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005 ska tolkas så, att det i samband med de två transportfaserna på högst fjorton timmar, som ska avbrytas genom en vilotid på minst en timme, vid en vägtransport av djur av de arter som avses i denna bestämmelse, exempelvis nötkreatur, kan göras avbrott även för andra färduppehåll.

41 Oberoende av att det vore praktiskt omöjligt att tvinga förarna av de fordon i vilka de berörda djuren fraktas att stanna fordonet först efter en transportperiod på högst fjorton timmar, konstaterar domstolen att det under normala förhållanden är objektivt sett mindre betungande för djuren med en transportfas under vilken fordonet tas ur trafik för att stå stilla jämfört med att förflyttas. Detta framgår av definitionen av ”plats för vila” i artikel 2 f i förordning nr 1/2005, som syftar på ”varje plats där man gör uppehåll under befordran och som inte utgör bestämmelseort”, och av vissa passager i det yttrande om djurs välbefinnande under transport som Vetenskapliga kommittén för djurs hälsa och välbefinnande avgav den 11 mars 2002, i vilket det understryks att fordonets rörelse har negativ inverkan på de transporterade djurens välbefinnande. Den omständigheten att en transportperiod på högst fjorton timmar innefattar en eller flera färduppehåll ska således i princip inte anses inverka negativt på djurens välbefinnande.

42 Detta eller dessa ytterligare färduppehåll måste emellertid dels motiveras av behov som är knutna till transporten i sig, dels adderas till transportfaserna vid beräkningen av den transportfas på högst fjorton timmar som de ingår i, med hänsyn till punkt 1.4 i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005.

43 Den första frågan ska därför besvaras enligt följande. Punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I till förordning nr 1/2005 ska tolkas så, att det vid en vägtransport av djur av de arter som avses i denna bestämmelse, exempelvis nötkreatur, förutom kalvar, i princip kan göras avbrott för en vilotid överstigande en timme mellan transportfaserna. Den mellanliggande vilotiden får emellertid, om den överstiger en timme, aldrig vara så lång att den, med hänsyn till de konkreta omständigheterna runt denna vilotid och transporten i dess helhet, medför en risk för att de transporterade djuren skadas eller orsakas onödigt lidande. Den sammanlagda tiden för transport och vila, såsom dessa perioder regleras i punkt 1.4 d i detta kapitel, får dessutom inte överstiga 29 timmar, med möjlighet till två timmars förlängning i djurens intresse, i enlighet med punkt 1.8 i nämnda kapitel, och utan hinder av bestämmelserna i artikel 22 i denna förordning i fall av oförutsedda omständigheter. Transportperioderna på högst 14 timmar för varje period får vidare innehålla ett eller flera färduppehåll. Dessa färduppehåll ska adderas till transportfaserna vid beräkningen av den sammanlagda tiden för den transportperiod som de ingår i, vilken får vara högst 14 timmar.

Den andra frågan

44 Den hänskjutande domstolens har ställt sin andra fråga för att få klarhet i huruvida förordning nr 817/2010 ska tolkas så, att den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag avseende nötkreatur är bunden av den anteckning som gjorts av den officiella veterinären vid utförselstället i det dokument som styrker att de berörda djuren har lämnat unionens tullområde, i vilket det anges att tillämpliga bestämmelser i förordning nr 1/2005 inte har följts vid transporten av dessa djur, vad gäller samtliga eller en del av djuren.

45 Domstolen påpekar för det första att enligt artikel 2.2–2.4 i förordning nr 817/2010 är den enda åtgärd som ska vidtas av den officiella veterinären vid utförselstället att kontrollera huruvida tillämpliga bestämmelser i förordning nr 1/2005 har följts och att, med den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag som adressat, upprätta en rapport om resultaten av de kontroller som utförts, varvid dessa resultat även ska antecknas i det dokument som styrker att de berörda djuren har lämnat unionens tullområde.

46 Enligt artikel 5.1 c i förordning nr 817/2010 ankommer det emellertid på den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag att bedöma huruvida tillämpliga bestämmelser i förordning nr 1/2005 har följts under den aktuella transporten. Det beslutet ska fattas med utgångspunkt från de handlingar som avses i artikel 4.2 i förordning nr 817/2010 och/eller alla andra uppgifter som myndigheten förfogar över när det gäller efterlevnaden av sistnämnda förordning. Nämnda artikel 4.2 avser, vad rör den del av transporten som äger rum inom unionen, det dokument som styrker att de berörda djuren har lämnat unionens tullområde, såsom detta kompletterats av den officiella veterinären vid utförselstället i enlighet med artikel 2.3 eller 2.4 i sistnämnda förordning. Bland de handlingar som denna myndighet förfogar över ingår dessutom den rapport från den officiella veterinären som avses i artikel 2.2 andra stycket i samma förordning. Denna rapport ska upprättas i enlighet med den förlaga som fastställs i bilaga I till samma förordning och innehålla tydliga uppgifter och anmärkningar som, i förekommande fall, ger den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag möjlighet att på ett underbyggt sätt få kännedom om varför den officiella veterinären vid utförselstället ansett att kontrollen av samtliga eller vissa av de transporterade djuren gett otillfredsställande resultat och antecknat denna bedömning i det dokument som styrker att de berörda djuren har lämnat unionens tullområde, såsom föreskrivs i artikel 2.4.

47 Domstolen vill för det andra erinra om att den redan, vad avser den tidigare gällande lagstiftningen på området, i ett mål som rörde den motsatta situationen, nämligen att den officiella veterinären vid utförselstället gjort en anteckning med en positiv bedömning vad gäller frågan huruvida relevanta bestämmelser i lagstiftningen om transport av levande djur hade följts, har slagit fast att denne veterinärs konstaterande inte är att anse som ett bevis som inte kan motbevisas på att bestämmelserna har efterlevts, och att det således inte är tvingande för den myndighet som är behörig

att betala ut exportbidrag avseende nötkreatur, när det förekommer objektiva och konkreta omständigheter som talar emot denna bedömning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 mars 2008, Viamex Agrar Handel, C-96/06, EU:C:2008:158, punkterna 34, 35, 37 och 41, och dom av den 25 november 2008, Heemskerk och Schaap, C-455/06, EU:C:2008:650, punkterna 25 och 30).

48 De bestämmelser som var relevanta i nämnda mål är i huvudsak identiska med nu gällande bestämmelser, varför denna rättspraxis är fortsatt aktuell.

49 Om den bedömning som gjorts av den officiella veterinären vid utförselstället kan bli föremål för prövning när denne ansett att djuren har transporterats på ett sätt som överensstämmer de regler som gäller för rätt till exportbidrag, så finns det ingen anledning att det skulle förhålla sig annorlunda när veterinären har gjort motsatt bedömning.

50 Domstolen anser således att i enlighet med bestämmelserna i förordning nr 817/2010 omfattas det beslut som fattas avseende huruvida villkoren för utbetalning av exportbidrag är uppfyllda, bland annat vad gäller att tillämpliga bestämmelser i förordning nr 1/2005 måste ha följts, av den behörighet som tillkommer den myndighet som är behörig att besluta om utbetalning av detta exportbidrag, varvid de upplysningar som lämnats av den officiella veterinären vid utförselstället, inom ramen för samarbetet dem emellan enligt förordning nr 817/2010, utgör ett bevis, men ett bevis som kan motbevisas.

51 Detta konstaterande har än mer stöd när, såsom är fallet i det nationella målet, denna veterinärs bedömning inte rör djurens fysiska tillstånd och hälsostatus, vilket enligt skäl 5 i förordning nr 817/2010, kräver särskild sakkunskap och erfarenhet, och därför bör utföras av en veterinär. Den presumtion om relevans som naturligt uppstår vad gäller bedömningar som görs av en sakkunnig person inom sitt specialområde är nämligen inte för handen om denna bedömning ligger utanför dennes specialområde.

52 Den andra frågan ska därför besvaras enligt följande. Förordning nr 817/2010 ska tolkas så, att den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag avseende nötkreatur inte är bunden av den anteckning som gjorts av den officiella veterinären vid utförselstället i det dokument som styrker att de berörda djuren har lämnat unionens tullområde, i vilket det anges att tillämpliga bestämmelser i förordning nr 1/2005 inte har följts vid transporten av dessa djur, vad gäller samtliga eller en del av djuren.

Rättegångskostnader

53 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

1) **Punkt 1.4 d i kapitel V i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG samt förordning (EG) nr 1255/97 ska tolkas så, att det vid en vägtransport av djur av de arter som avses i denna bestämmelse, exempelvis nötkreatur, förutom kalvar, i princip kan göras avbrott för en vilotid överstigande en timme mellan transportfaserna. Den mellanliggande vilotiden får emellertid aldrig vara så lång att den, med hänsyn till de konkreta omständigheterna runt denna vilotid och transporten i dess helhet, medför en risk för att de transporterade djuren skadas eller orsakas onödigt lidande. Den sammanlagda tiden för transport och vila, såsom**

dessa perioder regleras i punkt 1.4 d i detta kapitel, får dessutom inte överstiga 29 timmar, med möjlighet till två timmars förlängning i djurens intresse, i enlighet med punkt 1.8 i nämnda kapitel, och utan hinder av bestämmelserna i artikel 22 i denna förordning i fall av oförutsedda omständigheter. Transportperioderna på högst 14 timmar för varje period får vidare innehålla ett eller flera färduppehåll. Dessa färduppehåll ska adderas till transportfaserna vid beräkningen av den sammanlagda tiden för den transportperiod som de ingår i, vilken får vara högst 14 timmar.

2) **Kommissionens förordning (EU) 817/2010 av den 16 september 2010 om tillämpningsföreskrifter enligt rådets förordning (EG) nr 1234/2007 beträffande de krav på djurskydd under transport av levande nötkreatur som gäller för beviljande av exportbidrag ska tolkas så, att den myndighet som är behörig att betala ut exportbidrag avseende nötkreatur inte är bunden av den anteckning som gjorts av den officiella veterinären vid utförselstället i det dokument som styrker att de berörda djuren har lämnat Europeiska unionens tullområde, i vilket det anges att tillämpliga bestämmelser i förordning nr 1/2005 inte har följts vid transporten av dessa djur, vad gäller samtliga eller en del av djuren.**

Underskrifter